

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

Anexă la Ordinul MEC
nr. 631 din 31.05.2023

**REPERE METODOLOGICE
PRIVIND EDUCAȚIA PENTRU FORMAREA LA ELEVI A
COMPORTAMENTULUI RESPONSABIL ÎN CAZ DE SITUAȚII
EXCEPȚIONALE ȘI/SAU DE RISC
ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024**

Chișinău, 2023

ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR DE FORMARE LA ELEVI A COMPORTAMENTULUI RESPONSABIL ÎN CAZ DE SITUAȚII EXCEPȚIONALE ȘI/SAU DE RISC ÎN ANUL DE STUDII 2023-2024

I. Documente obligatorii în proiectarea, organizarea și desfășurarea demersului educațional

În anul de studii 2023-2024, activitățile de formare la elevi a comportamentului responsabil în caz de situații excepționale și/sau de risc se vor organiza în conformitate cu prevederile actelor normative-reglatorii în vigoare:

- Planul - cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024, aprobat prin ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr.200 din 28 februarie 2023.

- Curriculumul la disciplina *Dezvoltare personală*., ediția 2018, aprobat prin ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.

Astfel, în temeiul prevederilor *Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024, cap. 1.7*, formarea atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații excepționale și/sau de risc (cutremur, inundații, accidente rutiere, electrocutare, pericol de înec, infecții, intoxicare, etc.) va fi realizată în clasele I-XII, în cadrul disciplinei *Dezvoltare personală*, în corespundere cu prevederile Curriculumului la modulul *Securitatea personală*. Diriginții/cadrele didactice care vor preda disciplina *Dezvoltare personală* sunt liberi să adapteze conținuturile respective la particularitățile psihofizice ale elevilor, precum și la situația specifică localității, sezonului ș.a.

De asemenea, în contextul formării la elevi a competențelor transversale/transdisciplinare, dezvoltarea comportamentului responsabil în caz de situații excepționale se va realiza și în baza principiului integrat, la toate disciplinele școlare. Cadrele didactice vor explora oportunitățile oferite de curricula la disciplinele *Biologie, Fizică, Chimie, Informatică, Educație pentru societate, Educație civică, Educație tehnologică, Educație fizică, etc.*, pentru formarea la elevi a atitudinilor și deprinderilor indispensabile unui comportament responsabil în diferite situații de viață, utilizând seturile didactice și varietatea tehnologiilor educaționale disponibile.

În cadrul activităților specifice se recomandă și utilizarea materialelor conținute în ***Ghidul acțiunilor în situații de risc***, elaborat de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență al MAI, plasat pe pagina web: <http://www.dse.md>.

Suplimentar, dezvoltarea comportamentului responsabil în caz de situații excepționale se va realiza în cadrul orelor la disciplinele opționale recomandate de către MEC (*Educație pentru sănătate, Educație ecologică, Produse chimice și securitatea personală, Chimia și explorarea mediului, Inițiere în securitate IT (cl. X–XII), Autovehicule: comportament și siguranță (cl. X–XII)*) [12-17].

În anul de studii 2023-2024 pentru organizarea procesului educațional la disciplina *Dezvoltare personală*, modulul *Securitatea personală*, pentru fiecare clasă se va utiliza suportul didactic *Dezvoltare Personală*. Ghidul profesorului (clasele 1-12), 2020-2021, aprobat și editat de către MEC, în colaborare cu Departamentul pentru Proiecte Internaționale în Educație al Universității din Zurich, Elveția.

Pentru activitatea la clasă și activitățile extrașcolare specifice comportamentului responsabil și sigur în traficul rutier cadrele didactice vor folosi și următoarele materiale metodico-didactice:

- Pachetul educațional pentru siguranță rutieră (6-14 ani), elaborat EASST (Marea Britanie).
- Securitate rutieră: Ghid metodologic pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie” și albumului de materiale demonstrative pentru implementarea curriculumului pentru educație timpurie.

II. Aspecte specifice privind organizarea activităților de formare la elevi a comportamentului responsabil în caz de situații excepționale și/sau de risc în anul de studii 2023-2024

La începutul anului de studii 2023-2024, cadrele de conducere în comun cu cadrele didactice, în instituțiile de învățământ vor asigura:

- adaptarea și dotarea spațiilor de studii din instituție în vederea organizării procesului educațional în fiecare clasă, reieșind din contextul situației locale actuale;

- respectarea regulilor de comportament privind siguranța elevilor în cadrul activităților școlare și măsurilor de protecție aplicate din momentul începerii procesului educațional în instituția de învățământ (igiena mâinilor, distanța fizică, dezinfectarea și aerisirea spațiilor ș. a.);

- realizarea activităților curriculare și extrașcolare planificate în diferite modalități (față în față, la aer liber, online, combinate), astfel ca să fie asigurată participarea și instruirea tuturor elevilor.

Cadrele didactice și diriginții vor comunica (*în mod direct sau la distanță, în situații severe de risc pentru sănătate*), zilnic cu elevii (până sau la începutul lecțiilor), despre diverse situații specifice de risc, posibile, sau observate de copii acasă, în stradă, la școală, în natură și acțiunile necesare de a fi întreprinse (de exemplu: *acasă* – respectarea regulilor de securitate la utilizarea aparatelor electrice de uz casnic, aragazului, excluderea situațiilor de folosire a prizelor electrice defectate; *în stradă și alte locuri publice*: în cazul unui accident rutier, pericol de incendiu, electrocutare, jaf, agresiune fizică umană sau animală, înrăutățirea stării de sănătate a unei persoane – se va apela imediat serviciul 112 sau un reprezentant al forțelor de ordine publică, sau al structurilor respective specializate cele mai apropiate, sau ajutorul maturilor; *la școală* se vor anunța cadrele didactice, conducerea instituției în cazul depistării unor situații de risc: incendiu, prize sau rețele electrice defectate, scurgeri de gaze, apă, obiecte/substanțe necunoscute identificate etc.). Se va atrage atenție cu referire la protecția atât a vieții și sănătății personale, cât și celor din jur (inclusiv, cu excluderea (prevenirea) unor acțiuni, comportamente negândite ale elevilor, care pot crea pericol pentru viață și sănătate).

Elevii vor fi orientați să comunice dirigintelui despre orice caz de îngrijorare legat de starea de sănătate a sa precum și a colegilor săi.

În scopul asigurării eficiente a procesului de formare la elevi a comportamentului responsabil la traficul rutier și în caz de situații excepționale și/sau risc **în Planul anual de activitate al fiecărei instituții de învățământ va fi inclus un compartiment special cu titlul: Asigurarea protecției vieții și sănătății copiilor** (reieșind din prevederile p. 1.7 ale Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024).

III. Formarea atitudinilor și deprinderilor de gestionare a contextelor rutiere ca elemente definitorii ale comportamentului responsabil și sigur în traficul rutier.

La nivel instituțional, pentru a menține conexiunea firească cu realitatea traficului rutier, cadrele manageriale vor suplimenta oferta educațională prin proiectarea/organizarea/realizarea unor activități didactice/manageriale, axate pe diverse modele generative de rezultate care să completeze dimensiunea cognitivă a învățării cu cea afectiv atitudinală și morală din perspectiva siguranței în diverse situații și contexte rutiere. În acest sens, recomandăm activitățile:

- **Decada Circulației Rutiere** (01 – 10 septembrie), ca contribuție orientată spre formarea manierelor de comportament sigur, în context rutier.

Pentru elevii claselor I se vor organiza lecții tematice „*Fă cunoștință cu polițistul tău!*” cu participarea reprezentanților poliției locale (*conform posibilităților, inclusiv online*). În cadrul orei respective învățătorii claselor I vor elabora împreună cu părinții și elevii cel mai optim traseu de parcurs (din punct de vedere al securității și duratei) pentru a ajunge de acasă la școală și retur, convenind asupra necesității respectării stricte a acestuia.

Pot fi incluse diverse activități multidimensionale partajate între instituția de învățământ, familie, comunitate, exersate în diferite contexte: formal, nonformal, informal: lecții tematice, jocuri interactive, simulări, exerciții/excursii în mediul real/rutier urban/rural, jocuri de rol, concursuri (*se recomandă formatul online*), desene, fotografii, spoturi video, întâlniri cu ofițerii de poliție etc. Decada poate subsuma o varietate tematică: „*Polițistul*”, „*Drumul către școală*”, „*Atenție semaforul!*”, „*Micul pieton*”, „*Mergem la școală cu transportul public*”, „*Spațiul de joacă/de sport*”, „*Trecerea de pietoni*”, „*Trotuarul*” „*Strada: așa da, așa nu!*”, „*Ura, a început școala!*”, „*Biciclistul*”, „*Șoferul*” „*Locul meu în mașina familiei noastre*”, „*Vestimentație: culoare și accesorii de siguranță*” care necesită a fi subordonată abordării individuale și diferențiate pentru a lua în considerare particularitățile individuale, de vârstă și de dezvoltare ale elevilor, interesele, motivele direcționate să contribuie eficient la formarea deprinderilor de respectare a regulilor de circulație, pentru a manifesta spirit de disciplină și cultură comportamentală.

- **Ziua Mondială de Comemorare a Victimelor Accidentelor Rutiere** (a treia duminică a lunii noiembrie) sensibilizează societatea privind gravitatea impactului greșelilor comise în traficul rutier.

În contextul evenimentului pot fi propuse activități didactice de observare/explorare, de acțiune simulativă a spațiului real care oferă înfinit mai multe cazuri/situații resursă decât o planșă, un manual sau un afiș: ex. *cartierul* (respectarea semnalelor semaforului, indicatoarele rutiere, marcajele rutiere), *strada unde este amplasată instituția de învățământ* (traversarea regulamentară a străzii), *bicicleta* (locul de deplasare, dispozitive de informare și semnalizare, echipamentul de protecție a biciclistului), *autovehicul* (locul pasagerului, echipamente de siguranță), *zonă periculoasă din trafic* (traversarea trecerii de pietoni la același nivel nedirijată cu mai multe benzi de circulație) pentru identificarea modalităților de prevenire a riscului rutier și diminuare a consecințelor. Pot fi propuse discuții, mese rotunde, PhotoVoice-ul, Debate-ul educativ, acțiuni de comemorare/compătimire/ajutorare pentru a valorifica experiențele personale și de grup ale elevilor.

- **Săptămâna mondială pentru siguranța rutieră** (aprilie-mai, conform orarului aprobat anual de către Comisia Economică pentru Europa a Națiunilor Unite) reunește guverne, ONG-uri, corporații și alte organizații din întreaga lume pentru a crește gradul de conștientizare a siguranței rutiere și pentru a reduce numărul de decese rutiere (**cu 50% până în 2030**; obiectiv stabilit în Obiectivele globale ale ONU pentru dezvoltare durabilă pentru următorii 11 ani (2030). În acest context pot fi propuse elevilor diverse activități: lecții tematice, spoturi video, conferințe video, conferințe Open Space, întâlniri cu reprezentanți ai autorităților de profil: ofițeri de poliție, colaboratori ai Centrului Mobil de Prevenire și Informare a Poliției, colaboratori ai Centrului Național de Asistență Medicală Urgentă Prespitalicească, colaboratori ai Centrului Național de Educație Rutieră, din cadrul Centrului de Formare Continuă și Leadership a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, ingineri, instructori din școlile auto etc.

- **Ziua europeană a siguranței rutiere** (6 mai) este un eveniment proactiv cu ocazia Zilei europene a siguranței rutiere și a Săptămânii mondiale a siguranței rutiere organizate de ONU. Pot fi propuse elevilor lecții tematice, expoziții, spoturi video, conferințe video, mese rotunde care pot reflecta tematica promovată în context european de siguranță rutieră: „*Riscuri pentru pietoni*”, „*Culoare sigure pentru bicicliști*”, „*Comportamentul responsabil al participanților la traficul rutier*”, „*Trafic vulnerabil/participanți la trafic vulnerabili*”, „*Planificare sustenabilă a transportului*”, „*Dezvoltarea tehnologiilor sistemelor de siguranță ale vehiculelor/drumului*” etc. Pentru un impact evidențiat, activitățile pot fi realizate împreună cu părinții.

Unul dintre obiectivele activităților constă în dezvoltarea la elevi a judecăților de valoare cu referire la consecințele imprudenței în trafic. Un alt obiectiv rezidă în sensibilizarea tuturor participanților la traficul rutier privind importanța respectării regulilor de circulație și adoptarea unui comportament preventiv în trafic și poate fi realizat prin acțiuni tematice, activități de sensibilizare a

factorilor de decizie cu referire la crearea condițiilor de siguranță tuturor participanților la trafic, în special celor mai vulnerabili.

La nivel teritorial și republican, în parteneriat cu structurile de stat și organizațiile nonguvernamentale, pot fi organizate: **campanii de prevenire** a accidentelor rutiere, flashmob-uri, **Campania națională de informare și responsabilizare „ABC-ul drumului în siguranță”** (*coordonatori, MEC și CRCT ARTICO*) etc.

Activitățile propuse, solicită învățarea prin descoperire, prin cooperare, învățarea asociativă, care să contribuie la formarea motivației intrinseci, afective și pozitive, menite să ofere suport elevilor în cunoașterea regulilor de circulație, a particularităților și complexității traficului rutier pentru a garanta securitatea personală și siguranța altor participanți la trafic, pentru a preveni implicarea în incidente/accidente rutiere, pentru a elabora/adopta acțiuni corecte, concrete în situații rutiere și în situații de risc rutier.

La nivel instituțional, implementarea curriculumului opțional la disciplina *Automobile: comportament și siguranță pentru cl. X-XII*, oferă deschidere absolvenților către obținerea permisului de conducere de categoria B, în corespundere cu pct. 16 din **HG nr. 181/2022**.

IV. Formarea atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații de risc sau excepționale (incendii, inundații, cutremure, alunecări de teren etc.).

Achizițiile teoretice acumulate de către elevi pe parcursul anilor precedenți, formarea atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații excepționale și/sau de risc vor fi consolidate prin antrenarea anuală a elevilor în activitățile de simulare, organizate de către structurile educaționale în comun cu serviciile teritoriale de protecție civilă și situații excepționale.

Directorul instituției de învățământ, în coordonare cu directorul adjuncț (responsabil de activitățile educative), vor crea Comisia pentru situații excepționale și formațiunile nemilitarizate, conform prevederilor Regulamentului cu privire la formațiunile nemilitarizate ale protecției civile, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 249/1996.

În acest context, se vor proiecta și desfășura diverse activități extrașcolare, precum urmează:

- **antrenament** de evacuare (metode de acțiune și comportament) în caz de situație excepțională **la nivel de clasă** (*o activitate în perioada septembrie - decembrie*);
- **antrenament** de evacuare (metode de acțiune și comportament) în caz de situație excepțională **la nivel de instituție** (*o activitate/semestru*);
- **antrenament „Atribuții și acțiuni ale efectivului instituției de învățământ în caz de situație excepțională”** (*o activitate/an*);
- **antrenamente pentru elevii claselor IX-XII de acordare a primului ajutor premedical** eventualilor sinistrați în caz de situație excepțională **la nivel de instituție** (*o activitate/semestru*);
- **participare la Ziua Protecției civile** desfășurate la nivel de localitate/ raion;
- **simularea inopinată** a situațiilor excepționale pentru evaluarea rezultatelor antrenamentelor realizate (2-4 ori pe an la nivel de instituție, în dependență de rezultatele obținute);
- **excursii tematice la Școala Securității**, structură a Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU) al MAI (str. Poamei, 21, mun. Chișinău) în baza programării prealabile la tel. 022 523 762, dar și la Direcțiile Situații Excepționale teritoriale ale IGSU; la Institutul de Geologie și Seismologie, I.C.S. „Premier Energy” S.R.L., în baza unor programări prealabile cu instituțiile vizate.

În cazul unor situații epidemiologice și economice favorabile, instituțiile de învățământ liceal vor participa, ca și în anul 2023, în cadrul etapelor regionale și naționale ale **Școlii securității pentru copii „Împreună reducem riscurile”** care va fi organizată de către IGSU, în comun cu MEC, OLSDÎ și APL.

În anul de studii 2023-2024, toate activitățile practice extrașcolare ce țin de antrenamente și simulări privind comportamentul copiilor în diverse situații excepționale, menționate mai sus, se vor

desfășura cu respectarea normelor sanitaro-igienice, cu utilizarea în acest scop, atât a spațiilor deschise, cât și închise, conform obiectivelor preconizate la nivelul instituției.

Adițional, la decizia conducerii instituției de învățământ, reieșind din necesitățile acesteia sau tradițiilor la nivel teritorial, pot fi organizate: concursul echipelor tinerilor pompieri, concursuri de desene cu tematica ”Focul – prieten și dușman”, campanii de prevenire a incendiilor, reducerea riscurilor de dezastru etc.

În special, în ajunul vacanțelor, managerii instituțiilor de învățământ vor organiza activități de sensibilizare a părinților cu referire la riscurile pe care le comportă lipsa de supraveghere a copiilor.

În perioada 25-31 mai a anului de studii 2023-2024, în scopul formării la elevi a atitudinilor și deprinderilor de comportament responsabil în caz de situații de risc specifice perioadei estivale, în comun cu structurile teritoriale ale Inspectoratului General de Poliție, ale Direcțiilor Situații Excepționale teritoriale ale IGSU, ale Centrelor de Sănătate Publică, Companiilor de furnizare și de distribuție a energiei electrice, Moldova Gaz, vor fi desfășurate lecții de securitate publică. În cadrul acestora, specialiștii angajați ai structurilor de resort vor prezenta blocuri informative relevante cu abordarea multispectuală privind securitatea copiilor.

În scopul asigurării unui parteneriat durabil **școală – comunitate** în dezvoltarea comportamentelor responsabile în situații excepționale a copiilor, elevilor și tinerilor, Ministerul Educației și Cercetării recomandă instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II implicarea activă în elaborarea și realizarea unui Plan de acțiuni pentru reducerea riscului de dezastru la nivel de comunitate.

În cazul, unor situații severe de risc care nu vor permite desfășurarea fizică a activităților planificate, acestea vor fi înlocuite, în măsura posibilităților, cu activități online sau virtuale.

Activitățile vor fi monitorizate de către MEC și MAI.

V. Sugestii privind asigurarea normativ-didactică

1. Legea „Cu privire la protecția civilă” nr.271-XIII din 09.11.1994.
2. Regulamentul Circulației Rutiere aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.357 din 13.05.2009.
3. Regulamentul privind procedura de examinare pentru obținerea dreptului de a conduce vehicule, emiterea și valabilitatea permisului de conducere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 181 din 23 martie 2022.
4. Regulamentul privind instruirea în domeniul protecției civile aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 282 din 14 martie 2005.
5. Regulamentul cu privire la formațiunile nemilitarizate ale protecției civile aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 249 din 4 mai 1996.
6. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2023-2024, aprobat prin ordinul Ministerului Educației și Cercetării nr. 200 din 28.02.2023.
7. Curriculumul la disciplina *Dezvoltare personală*, clasele I-XII, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
8. Ghidul de implementare a Curriculumului la disciplina *Dezvoltare personală*, clasele I-XII, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
9. Curricula la disciplinele școlare (edițiile 2019).
10. Reper metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul general, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării (inclusiv, pentru anii de studii **2015 - 2023**) la disciplinele școlare tangente (pagina Web: www.mec.gov.md link: *EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative / Reper metodologice de organizare a procesului educațional în învățământul general*).

11. Curriculumul la disciplina opțională *Educație pentru sănătate*. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
12. Curriculumul la disciplina opțională *Educație ecologică*. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
13. Curriculumul la disciplina opțională *Produse chimice și securitatea personală (cl. VIII)*. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
14. Curriculumul la disciplina opțională *Chimia și explorarea mediului*. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
15. Curriculumul la disciplina opțională *Autovehicule: comportament și siguranță*. Ed. 2020. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
16. Curriculumul la disciplina opțională *Inițiere în securitatea IT (cl. X–XII)*. (Pagina WEB: mec.gov.md; [link: EDUCAȚIE / Învățământ general / Acte normative /Curriculum](#)).
17. Ghidul didactic pentru învățătorii claselor primare „*Securitatea circulației rutiere*”, Centrul de Comerț, Reclamă și Editare “Presă”, 2007.
18. Materiale didactice-suport amplasate pe pagina WEB a Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI: <http://www.dse.md>, Directorii: Activitatea (Domeniul Prevenției: Materiale informative, Școala Securității); Ghidul acțiunilor în situații de risc; materiale video.
19. Pachetul educațional pentru siguranță rutieră (6-14 ani) elaborat EASST (Marea Britanie), tradus și promovat în Republica Moldova de către AO „ProtectMD” și Automobil Club din Moldova), 2018.
20. Filmulețe elaborate în cadrul proiectului REPEMOL și distribuite în instituțiile de învățământ în cadrul Campaniei „*Prevenirea accidentelor la copii*” (martie-mai 2017).
21. Materiale didactice-suport amplasate pe pagina WEB a I.C.S. „Premier Energy” SRL: <http://www.premiereenergy.md/info-utile/>.
22. Biblioteca digitală **Educație Online** (<http://educatieonline.md/Video>): Securitatea personală. Educație parentală.
23. Buimestru L. Manole N. Reguli de circulație. Suport didactic. Chișinău: (F.E.-P. ”Tipografia Centrală”), 2019.
24. Dezvoltare Personală. Ghidul profesorului (clasele 5-12). Zurich Universitz of Teacher Education, 2020, 2021
25. Buimestru L. Manole N. Securitate rutieră: Ghid metodologic pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie. și albumului de materiale demonstrative pentru implementarea curriculumului pentru educație timpurie. Securitate rutieră: Album de materiale demonstrative, Chișinău, 2020.
26. Standardele pentru protecția și siguranța copiilor/elevilor in mediul online (Standarde Școli sigure online, ord. MEC nr.872/2021).

Victor PĂGÎNU, *consultant principal Direcția învățământ general, Ministerul Educației și Cercetării*

Lilia BUIMESTRU, *consultant principal Serviciul învățare pe tot parcursul vieții, Ministerul Educației și Cercetării*

Igor EVTODIEV, *doctor hab., profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*